

СТ А Н О В И Щ Е

от доц. д-р Красимир Стоянов Коев – преподавател по гражданско право (обща част) и търговско право в Бургаски свободен университет

ОТНОСНО: Материалите, представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност «доцент» в Бургаски свободен университет по професионално направление: 3.6. Право, научна специалност «Гражданско и семейно право».

Конкурсът за „доцент” е обявен в Държавен вестник, ДВ, бр. 55 от 15 юли 2022 г. Като единствен кандидат участва гл. ас. д-р Анна Свободенова Чолакова – преподавател по гражданско и семейно право в Центъра по юридически науки към Бургаски свободен университет.

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Представям следното становище относно кандидатурата на гл. ас. д-р Анна Свободенова Чолакова за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност «доцент» по професионално направление 3.6. Право, научна специалност Гражданско и семейно право, обявен в ДВ бр. 55/15.07.2022 г.

1. Информация за конкурса

Включен съм в състава на научното жури по конкурса съгласно Заповед № ЛС-180/09.09.2022 г. на Ректора на БСУ.

2. Кратка информация за участниците в конкурса:

За участие в обявения конкурс е подала документи гл. ас. д-р Анна Свободенова Чолакова, преподавател в ЦЮН към БСУ.

3. Изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност

3.1. Представените от гл. ас. д-р Анна Свободенова Чолакова материали са в съответствие с изискванията на приложимите редакции на Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за прилагането на Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за развитието на академичния състав на БСУ. Изцяло се отдава на преподавателска и научна дейност от 2001 година до настоящия момент.

3.2. Кандидатката е доктор по право от 2015 г. като е заемала последователно длъжностите асистент, ст. асистент и главен асистент по гражданско и семейно право в течение на 21 години (считано от 2001 г., като последната длъжност заема от 2012 г.). Освен упражнения е изнасяла и лекции по гражданско право (обща част), семейно и наследствено право.

Преди това кандидатката е била магистър по право от Юридическия факултет на СУ «Св.Кл.Охридски», от юли 1995г. до юли 1996г. е била съдебен кандидат в Окръжен съд -Бургас. В периода октомври 1995 г. – юни 1997 г. е хоноруван асистент по осигурително право в ЦЮН на Бургаски свободен университет, от 1996г. до 2000г. е работила като юрисконсулт в Областната администрация на Бургаска област.

За участието си в конкурса е представила публикуван монографичен труд «Наследствената трансмисия», издателство «Нова звезда», София, 2022 г. и общо 9 броя статии и доклади. През периода след защитата на докторската ѝ дисертация е публикувала и монография, основана на дисертационния ѝ труд - «Припознаване на дете по българското право», Бургас, 2017 г.. Представените допълнителни материали и монографията въз основа на защитената докторска дисертация са със значителен научен принос, но поради ограничения обем на настоящето становище не могат да бъдат разглеждани обстойно.

3.3. Оценка на учебно-преподавателската дейност на кандидатката

Видно от биографичните ѝ данни, кандидатката има дългогодишен стаж като университетски преподавател (21 години), а проведените от нея часове университетска преподавателска работа многократно надвишават изискванията на приложимите нормативни актове за това.

Като нейн дългогодишен колега в БСУ имам лични и преки впечатления от преподавателската ѝ дейност, която не се свежда само до академично преподаване, а е

насочена и към придобиване от страна на студентите на практически знания и умения в областта на съответната материя.

Гл. ас. д-р Чолакова активно се включва в подготовка и ръководство на множество студенти за участие в състезания по Студентско научно творчество (провеждани ежегодно в БСУ) като работата и ръководството ѝ със студентите в редица случаи доведе до тяхното награждаване при крайното класиране.

От 2011 година кандидатката активно участва и в работата на кръжок по гражданско и търговско право, включително в подготовката и провеждането на девет по ред Общонаучни национални състезания по решаване на гражданскоправен казус. Работата ѝ с кръжока продължи он-лайн в платформата MTeams и по време на двугодишния период на дистанционно провеждане на обучението. Участвала е редовно и като академичен наставник в проекта «Студентски практики» на МОН в БСУ.

С оглед на гореизложеното определено считам, че преподавателският ѝ опит е напълно достатъчен за заемане на конкурсната академична длъжност «доцент».

4. Кратка характеристика на представените научни трудове/публикации

В документите за конкурса кандидатката е представила списък с публикации от периода след защитата на докторската ѝ дисертация през 2015 г. – общо 11 на брой.

Сред заглавията фигурират посочените монографичен труд, представен за хабилитиране, 9 броя статии и доклади (общо), а така също и монография, основана на защитения дисертационен труд.

4.1. С оглед формата на настоящото становище и особеностите на конкурса ще се съсредоточа преди всичко върху характеристиката на представения монографичен труд като за другите изразих по-горе обща си оценка.

4.1.1. Представеният монографичен труд е озаглавен „Наследствена трансмисия“ издателство «Нова Звезда», 2022 г.

Трудът е от 186 страници и се състои от увод, четири глави и заключение като съдържа и 394 цитирания под линия.

4.1.2. Уводът (стр. 7-10) съдържа кратко описание на възникването на института на наследствената трансмисия още от римското право и накратко се проследява уредбата му по българското право като се констатира с основание липсата на изследвания,

посветени специално на него като институт. Съдържа се и кратко описание на изложението.

4.1.3. Глава първа се състои от 3 параграфа и е озаглавена «Историческо и сравнителноправно изследване на наследствената трансмисия» (стр. 11 – 75).

Първият параграф е посветен на института на наследствената трансмисия в римското право в неговото развитие през епохата на XII таблици (архаичното римско право), Републиката, Принципата и късното имперско антично римско право. След това е направен обстоен обзор на правната уредба на института и в някои съвременни законодателства (Франция, Австрия, Германия) както и на Република Северна Македония и РФ – във втория параграф, което е съществен научен принос. Уредба на института в отделните държави също е разгледана в нейното историческо развитие, а по отношение на РФ е акцентирано върху различната уредба, която е съществувала в някои от страните, в които е било установено руско владичество (прибалтийските страни и др.), както и на различните принципи спрямо западноевропейските държави, върху които се е развивал този институт в същинска Русия.

Последният параграф е посветен на развитието на правната уредба на разглеждания институт в България както с оглед на обичайното право в старата българска държава, така и с оглед прилагането на Юстиниановото право и Еклогата в хода на историята на Първата и Втората българската държава, и доста по-подробно и на уредбата след 1890 година до наши дни, съдържаща се в двата закона за наследството, действащи през този период.

Изложението на цялата глава съдържа множество детайли и сериозен анализ както в исторически план, така и в сравнителноправен план, което е едно от безспорните достойнства на манографията.

4.1.4. Глава Втора е съглавие: «Обща характеристика и предпоставки на наследствена трансмисия (стр. 76 – 121 стр.).

Първият параграф разглежда съдържанието на понятието и правната същност на наследствената трансмисия (стр. 76 – 94). След посочване на законовия текст на действащия Закон за наследството («ЗН») кандидатката прави обстоен обзор на съществуващата. С оглед на правния анализ на института въвежда систематизирани понятия (първоначален наследодател, междинен наследодател/наследник и наследник/ци по трансмисия) за по-голяма яснота и практичност на изложението. Направено е важното

разграничение между понятията «придобиване на право на наследяване» и «придобиване на наследство» (стр. 81).

Разгледан е и въпроса чие право на наследяване всъщност упражнява наследникът по трансмисия – правото на наследяване на своя наследодател или собствено субективно наследствено право, преминало към него и придобито по реда на общото правоприемство.

На стр. 91 кандидатката предлага свое научно определение за наследствена трансмисия като правно понятие.

Обстойно е разгледан и въпроса за трансмисията в качеството ѝ на фактически състав, правните последици при осъществяването му, както е направено и разграничение между понятията «наследствена трансмисия» и «наследяване по трансмисия». Проследен е механизмът на правно действие на наследствената трансмисия.

Във втория параграф са разгледани правните предпоставки за наследствена трансмисия (стр. 94 – 113). Разглеждат се редица хипотези на последователността на откриване на две наследства (включително при наследяване по закон, по завещание и дори при завет); хипотезите на едновременна смърт, на безвестно отсъствие, на неупражнено право на наследяване на междинния наследодател (а така също и на конклюдентно приемане на наследство). Като предпоставка е разгледано приемането на наследството на трансмитента като предпоставка за наследствена трансмисия (стр. 112).

В изложението на третия параграф направено разграничение от сходни правни фигури (стр. 114 – 121): с правото на заместване; с наследствената субституция и с призоваването към наследяване на наследници от последващ ред.

4.1.5. Глава Трета е посветена на субектите, спрямо които е приложима наследствената трансмисия (стр. 122 – 152).

Първо по ред е разгледан общият случай относно наследниците на трансмитента (стр. 122 и сл.), а в следващите параграфи са разгледани и анализирани възможностите за трансмисия при заветниците и по отношение на осиновените от трансмитента. Недостойнството за наследяване е разгледано и анализирано като препятстващ факт за трансмисията (стр. 135 и сл.). Разгледан е и въпросът дали е необходимо трансмисарят да е жив (т.е. да е роден) към момента на откриването на първото наследство (стр. 138 и сл. – във връзка с приложимостта на фикцията по чл. 2, ал. 1, буква «а» от ЗН), а така

също и на проблемите, които възникват във връзка с чл. 9А ЗН. Разгледана е възможността държавата да бъде трансмисар.

Главата завършва с предложения за изменение действащата правна уредба за издаване на удостоверение за наследници (§. 8).

4.1.6. Последната глава – Четвърта разглежда проблематиката на правните последици, които настъпват от наследствената трансмисия (стр. 154 – 177).

Първата част е посветена на общи положения и на проблематиката на срока, определен на трансмитента на основание чл. 51, ал. 1 ЗН, а така също на действието на този срок по отношение на трансмисаря. Впоследствие се разглеждат в детайли последиците от отказ и приемане на наследството по трансмисия (стр. 165 и сл.).

В последния параграф се разглеждат последиците при хипотезата на смърт на трансмисаря преди да е упражнил правото наследеното право на наследяване (стр. 177).

4.1.7. Работата завършва с кратко заключение, в което се излагат резултатите от научното изследване и се правят предложения *de lege ferenda*.

5. Положителни характеристики на работата

5.1. На първо място трябва да се посочи, че разглежданият труд представлява типично цялостно монографно изследване, в което с детайли са разгледани многобройните аспекти на този правен институт, по отношение на който липсват специални разработки до момента;

5.2 В изследването за първи път са подробно изяснени елементите от фактическия състав на наследствената трансмисия и е дефинирано систематизирано понятието за нея като е направено разграничаване на понятията „наследствена трансмисия” и „наследяване по трансмисия”;

5.3 Интерес представлява и правният анализ на субекти, към които по пътя на трансмисията преминава правото на наследяване, когато не е упражнено. Следва да се кредитират посочените от авторката аргументите в подкрепа на тезата, че непълно осиновеният може да бъде трансмисар;

5.4. Приносени моменти *de lege ferenda* са предложенията за нова алинея към разпоредбата на чл.57 ЗН, според която наследниците на заветник, който е починал преди да е упражнил правото си да приеме или да откаже завета, могат да придобият това негово право по трансмисия, ако приемат наследството, както и промяна на необоримата презумпция по чл.10а ЗН, така че да обхваща и наследниците по завещание;

5.6 Съществен принос представлява и анализа на кръга от лицата, спрямо които е приложима наследствената трансмисия – не само наследници по закон, но и такива по завещание и дори завет като се изключват държавата и общините.

6. Констатирани слабости на труда:

- липса на използване на широк брой литературни източници на западни езици – използваната литература е предимно на български и руски език;

- несъразмерност на главите като първата глава заема около половината от обема на труда;

- някои от заключенията изискват по-детайлна и задълбочена правна обосновка.

Разбира се посочените слабости не намаляват полезността и качеството на предложения труд.

7. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представените за конкурса научни трудове на Анна Свободенова Чолакова напълно отговарят на изискванията на закона и другите приложими нормативни актове. Монографичният труд е задълбочен и всеобхватен, широко използвани са исторически и сравнително-правен методи, научният апарат е достатъчен.

Кандидатката демонстрира сериозни дълбоки познания в областта на семейното и наследственото право и възможности за анализ. Не по-малко значителна е и преподавателската ѝ дейност, която също следва да бъде окачествена с висока положителна оценка.

Трудовете (включително монографичният) имат значителна практическа полезност.

Предвид гореизложеното, ПРЕДЛАГАМ на УВАЖАЕМОТО Научно жури да предложи на компетентния орган да вземе решение за заемането от гл. ас. д-р Анна Свободенова Чолакова на академичната длъжност «доцент» в Бургаски свободен университет в професионално направление : 3.6. Право, научна специалност «Гражданско и семейно право».

19.10.2022 г.

Изготвил становището:

доц. д-р Красимир Коев